

คุณค่าของการอุปัฏฐากในพระพุทธศาสนาเถรวาท

The Value of Supporters in Theravada Buddhism

พระครูประโชติพัชรพงศ์ (นัฐพงษ์ วิสุทโธ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

Phrakru Prachotipatcharapong (Nattaphong Wisutho)

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonsawan Campus, Thailand

E-mail : Nattaphong19752518@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณค่าของการอุปัฏฐากในพระพุทธศาสนาเถรวาท การอุปัฏฐากของอุบาสกอุบาสิกาที่ได้กระทำต่อพระสงฆ์ มีความเป็นมาพร้อมกับพระพุทธศาสนาที่ได้เผยแผ่เข้าไปถึง เป็นการปฏิบัติต่อกันระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณด้วยการแนะนำพร่ำสอน คฤหัสถ์ให้ละเว้นจากการกระทำความชั่ว ให้ประกอบกรรมดี ช่วยเหลือเกื้อกูลในกิจการต่าง ๆ ด้วยความปรารถนาดี บอกแนวทางการดำเนินชีวิตที่ให้ประสพความสุขความเจริญ ส่วนคฤหัสถ์พึงปฏิบัติต่อบรรพชิตด้วยการเข้าไปทำหน้าที่อุปัฏฐากด้วยปัจจัย 4 ตลอดทั้งการช่วยอำนวยความสะดวกด้วยการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่ตนเองสามารถเข้าไปช่วยจัดการแก้ไขปัญหาได้ เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลแก่กันและกัน มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของพระสงฆ์ ส่งเสริมเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และสร้างความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นแก่สังคมตลอดไป

คำสำคัญ: คุณค่า; อุปัฏฐาก; พระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstracts

This article aims at studying the value of laymen in Theravada Buddhism. Laymen of laymen who have done to monks There is Buddhism and spread to Is a practice between the ancestors and the householder In which the monks are spiritually supposed to teach the householders to abstain from doing evil, doing good, helping and support various activities with good wishes. Tell the way of life that leads to happiness and prosperity As for the householder, he should treat the monkhood By becoming laymen with 4 factors, including helping in various areas Which they can help solve problems Being supportive to each other Valuable to the daily lives of monks Promote the prosperity and stability of Buddhism Have support And create social unity

Keywords: Value; Supporters; Theravada Buddhism

บทนำ

อุปัฏฐาก หมายถึง ผู้บารุง ผู้รับใช้ ผู้ดูแลความเป็นอยู่ ผู้อุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสามเณร ในพุทธกาล เป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและเป็นข้อปฏิบัติที่ตึงามอันบ่งถึงความเคารพและความกตัญญูต่อบุคคลของผู้ทำหน้าที่ผู้อุปฐากแล้ว ยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อความดำรงมั่นของพระพุทธศาสนาอีกด้วย ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงยกย่องการการทำหน้าที่ผู้อุปฐากไม่เพียงเป็นหลักที่พระสงฆ์พึงปฏิบัติต่อกันตามพุทธบัญญัติเท่านั้น แม้อุบาสกอุบาสิกาก็ยังทำหน้าที่ผู้อุปฐากพระสงฆ์ด้วยการอุปถัมภ์บำรุงด้านต่าง ๆ จนเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองอีกด้วย และการทำหน้าที่ผู้อุปฐากนี้ ในพุทธกาลได้มีผู้ตั้งใจปฏิบัติได้ดี และได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าในตำแหน่งเอตทัคคะ คือ ผู้เป็นเลิศในด้านการทำหน้าที่ผู้อุปฐากกว่าภิกษุทั้งหลาย ฝ่ายพระสงฆ์ ได้แก่ พระอานนท์ (วิ.จุ. (ไทย) 7/304-307/111-119) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 111-119) ฝ่ายอุบาสกอุบาสิกาที่ทำหน้าที่ผู้อุปฐากพระสงฆ์และบำรุงพระพุทธศาสนาด้วยปัจจัย 4 คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานเภสัช ซึ่งมีชื่อปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก เช่น อนาถปิณฑิกเศรษฐีได้ทำหน้าที่ผู้อุปฐากพระสงฆ์ด้วยการถวายปัจจัย 4 บริจาคทรัพย์จำนวนมากสร้างพระอารามชื่อว่า เขตวันมหาวิหาร และถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์เป็นประจำ ตลอดทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก จึงได้รับการแต่งตั้งจากพระพุทธเจ้าให้เป็นทายกผู้เลิศในการถวายทานกว่าทายกทั้งหลาย (อง เอกก. (ไทย) 20/249/31) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 31)

ดังนั้น คุณค่าของการอุปฐากในพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่ได้กระทำต่อพระสงฆ์ มีความเป็นมาพร้อมกับพระพุทธศาสนาที่ได้เผยแผ่เข้าไปถึง เป็นการปฏิบัติต่อกันระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณด้วยการแนะนำพร่ำสอนคฤหัสถ์ให้ละเว้นจากการกระทำความชั่ว ให้ประกอบกรรมดีช่วยเหลือเกื้อกูลในกิจการต่าง ๆ ด้วยความปรารถนาดี บอกแนวทางการดำเนินชีวิตที่ให้ประสบความสำเร็จ ส่วนคฤหัสถ์พึงปฏิบัติต่อบรรพชิต ด้วยการเข้าไปทำหน้าที่อุปฐากด้วยปัจจัย 4 ตลอดทั้งการช่วยอำนวยความสะดวกด้วยการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่ตนเองสามารถเข้าไปช่วยจัดการแก้ไขปัญหาได้ เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลแก่กันและกัน มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของพระสงฆ์ ส่งเสริมเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และสร้างความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นแก่สังคมตลอดไป

อุปัฏฐากในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ในพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการทำหน้าที่อุปฐาก เป็นกิจอย่างหนึ่งที่พระสงฆ์พึงปฏิบัติต่อกันและกัน ดังที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ให้พระสงฆ์ปฏิบัติต่อกัน เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “วัตร” เช่น อุปัชฌายวัตร หรือข้อปฏิบัติที่สัทธวิหริกพึงกระทำต่ออุปัชฌาย์ของตน, หน้าที่ต่ออุปัชฌาย์ โดยย่อคือ การเอาใจใส่ปรนนิบัติรับใช้ คอยศึกษาเล่าเรียนจากท่าน (วิ.ม. (ไทย) 4/66/82-87) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 82-87) หน้าที่ของผู้อุปฐากในความหมายนี้ จึงได้แก่ วัตรที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ให้พระสงฆ์ปฏิบัติต่อ

กันตามฐานะของแต่ละบุคคลอีกนัยหนึ่ง คำว่า หน้าที่ของผู้ปฏิบัติ หมายถึง หน้าที่ที่พึงเข้าไปกระทำโดยให้ การอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ (เปรม หิมจันทร์, 2521 : 89) การเข้าไปสนใจ รับใช้ ดูแล และเอาใจใส่ การ ปรนนิบัติรับใช้ ตลอดทั้งการเข้าไปช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาที่อุบาสกอุบาสิกาได้ กระทำแก่พระสงฆ์ ความหมายของหน้าที่ของผู้ปฏิบัติที่กล่าวมานี้ทำให้ทราบว่า หน้าที่ของผู้ปฏิบัติ คือ การรับใช้ ช่วยเหลือ และการเอาใจใส่ในกิจการต่าง ๆ ตามหน้าที่ ตามกิจ หรือฐานะของแต่ละบุคคล เช่น พระอานนท์ทำหน้าที่ผู้ปฏิบัติจากพระพุทธเจ้า (อง.เอกก. (ไทย) 20/223/29.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , 2539 : 29) สามเณรทำหน้าที่ผู้ปฏิบัติจากพระสงฆ์ สัทธิวิหาริกทำหน้าที่ผู้ปฏิบัติจากพระอุปัชฌาย์ อันเตวาสิก ทำ หน้าที่ผู้ปฏิบัติจากอาจารย์ (วิ.ม. (ไทย) 4/105/168.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 169) และ อุบาสก อุบาสิกาทำหน้าที่ผู้ปฏิบัติจากพระสงฆ์ หน้าที่ของผู้ปฏิบัติในพระพุทธศาสนา เมื่อกล่าวโดยสรุป มี 2 ลักษณะ หลัก ๆ ได้แก่

1. หน้าที่ของผู้ปฏิบัติฝ่ายพระสงฆ์ หมายถึง การรับใช้ เอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกันของพระสงฆ์ ซึ่งปฏิบัติต่อกันและกันตามหน้าที่ ตามสถานภาพของแต่ละท่าน เช่น การเข้าไปรับใช้ปรนนิบัติพระอุปัชฌาย์ ของสัทธิวิหาริก การเข้าไปปรนนิบัติรับใช้อาจารย์ของอันเตวาสิก หน้าที่ดังกล่าวนี้ จัดเป็นหน้าที่ที่พระสงฆ์ผู้ เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาแล้วจะพึงปฏิบัติด้วยความหวังดีแสดงออกถึงความกตัญญู ต่อมาเมื่อมีกุลบุตร ออกบวชในพระพุทธศาสนามากขึ้น ได้มีพระภิกษุบางกลุ่มไม่ได้ทำหน้าที่ของผู้ปฏิบัติจากพระอุปัชฌาย์และ อาจารย์ของตน พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติอุปัชฌายวัตร เป็นธรรมเนียมหรือข้อปฏิบัติที่สัทธิวิหาริกพึงกระทำ ต่อพระอุปัชฌาย์ เอาใจใส่ ปรนนิบัติรับใช้ คอยศึกษาเล่าเรียนจากท่าน ขวนขวาย ป้องกัน หรือระงับความ เสื่อมเสียที่เกิดขึ้นแล้วหรือป้องกันความเสื่อมเสียที่จะเกิดขึ้น เป็นต้น รักษาหัวใจของท่าน มีความเคารพ จะไป ไหนบอกเล่า ไม่เที่ยวไปตามอำเภอใจและเอาใจใส่พยาบาลเมื่อท่านอาพาธ (วิ.จ. (ไทย) 7/375/244-250.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 244-250) และ อาจริยวัตร คือ กิจอันที่อันเตวาสิกควรประพฤติปฏิบัติ ต่ออาจารย์ เช่นเดียวกับหลักที่สัทธิวิหาริกพึงปฏิบัติต่อพระอุปัชฌาย์ เพื่อเป็นกรอบให้พระสงฆ์ได้ปฏิบัติต่อกัน อย่างถูกต้อง มีความเอื้อเฟื้อกันและกัน (วิ.จ. (ไทย) 7/379/256-261.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 256-261) ดังนั้น หน้าที่ของผู้ปฏิบัติของฝ่ายพระสงฆ์จึงเป็นธรรมเนียม ระเบียบปฏิบัติอย่างชัดเจน มีความ เป็นมาตามลำดับมาจนถึงปัจจุบันนี้

2. หน้าที่ของผู้ปฏิบัติฝ่ายคฤหัสถ์ หมายถึง การเอาใจใส่ การช่วยเหลือ และให้การอุปถัมภ์บำรุง ด้วยปัจจัย 4 คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัช ที่อุบาสกอุบาสิกาได้กระทำต่อพระสงฆ์ ซึ่งเป็นหน้าที่ ของพุทธบริษัทพึงปฏิบัติต่อกันด้วยความเกื้อกูลต่อกันระหว่างพระสงฆ์กับคฤหัสถ์ หน้าที่ของผู้ปฏิบัติในครั้ง พุทธกาลของฝ่ายคฤหัสถ์นั้น จะเริ่มจากการฟังธรรมเมื่อมีความเข้าใจในเนื้อหาพระธรรมคำสั่งสอนแล้ว เกิด ความเลื่อมใสจึงได้นิมนต์พระสงฆ์ไปฉันภัตตาหารที่บ้านหรือที่อยู่ ถ้าหากอุบาสกอุบาสิกาท่านใดมีศรัทธาและ มีกำลังทรัพย์มาก บางท่านได้สละทรัพย์สมบัติสร้างถาวรวัตถุ คือ เสนาสนะถวายไว้ในพระพุทธศาสนา เช่น เมื่อพระเจ้าพิมพิสารได้ทรงฟังพระธรรมแล้วเกิดความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ได้นิมนต์พระสงฆ์ซึ่งมี

พระพุทธเจ้าเป็นประธานไปฉันภัตตาหารที่พระราชนิเวศน์ พระองค์ได้ทรงถวายภัตตาหารแด่พระพุทธเจ้า พร้อมทั้งพระสงฆ์ เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วได้ทรงพระราชทานพระราโชฎกานวณเวฬุวัน เพื่อพำนักอาศัยอยู่ของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา และเป็นวัดต้นแบบในพระพุทธศาสนา (วิ.ม. (ไทย) 4/59/71-72) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 71-72) และกรณีตัวอย่างของอนาถปิณฑิกะที่ได้ฟังธรรมแล้วนิมนต์พระพุทธเจ้าพร้อมพระสงฆ์ไปฉันภัตตาหาร ต่อมาได้สร้างพระอารามชื่อว่า เขตวันมหาวิหาร (วิ.จุ. (ไทย) 7/295/92.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 92) หรือนางวิสาขา มหาอุบาสิกาได้ฟังธรรมแล้วนิมนต์พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระสงฆ์ไปฉันภัตตาหาร และได้สร้างวัดชื่อว่า บุพพาราม (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 1/2/105.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 105)

จากกรณีตัวอย่างที่ยกมานั้น เห็นได้ว่า ผู้ปฏิบัติของทางฝ่ายอุบาสกอุบาสิกา นั้น ได้มีมาตั้งแต่ครั้งปฐมโพธิกาล สืบทอดมาถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งมีความหมายกว้างไม่เพียงแต่เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อตัวพระสงฆ์เท่านั้น ยังเกี่ยวข้องกับฝ่ายคฤหัสถ์ ตลอดทั้งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่มีความเกื้อกูลกันและกันของพุทธบริษัท เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย เป็นผลดีต่อสังคมส่วนรวม และหน้าที่ของผู้ปฏิบัตินี้ได้พัฒนาการมาตามลำดับ โดยเกิดจากความศรัทธา การให้ความเคารพต่อกันและกันของพระสงฆ์ และจากความศรัทธาและความเคารพของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์จึงได้กระทำหน้าที่ที่ตนเองที่พึงกระทำต่อกันและกันตามฐานะ ซึ่งเรียกว่า หน้าที่ของผู้ปฏิบัติ การกระทำดังกล่าวเป็นพุทธประสงค์ที่ต้องการให้พุทธบริษัทอยู่ด้วยกันอย่างเอื้ออาทรต่อกันนั่นเอง (อง.ติก.อ. (ไทย) 1 /3/5.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 5)

ความสำคัญของอุปัฏฐาก

อุปัฏฐาก ในพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะพระสงฆ์เมื่อไม่มีใครทำหน้าที่อุปัฏฐากให้บางครั้งย่อมได้รับความลำบากมาก ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงได้กล่าวถึงความสำคัญของอุปัฏฐากไว้มากได้แก่

พระสงฆ์พึงปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตา

หน้าที่ของผู้ปฏิบัติกันและกันของพระสงฆ์เป็นเหตุให้สังคมพระสงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยความเกื้อกูลเมตตาต่อกันอย่างยิ่ง หากมีภิกษุบางรูปอาพาธขึ้นมา ถ้าขาดผู้ทำหน้าที่อุปัฏฐากแล้ว ย่อมได้รับความลำบากมาก เช่น ในกรณีของพระติสสเถระ ชาวเมืองสาวัตถี ได้อาพาธเป็นโรคตุ่มขึ้นตามสรีระ ตุ่มนั้นใหญ่ขึ้นตามลำดับแล้วแตกทั่วร่างกาย ไม่มีใครดูแลเพราะรังเกียจ ผ้านุ่งผ้าห่มของท่านเปื้อนด้วยหนองและเลือด แม้แต่สัทธิวิหาริกของท่านเองก็พากันทอดทิ้งท่านหมด ท่านจึงไม่มีที่พึ่ง เมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบ จึงได้เสด็จไปหาพระติสสเถระนั้นแล้วเสด็จเข้าไปยังโรงไฟ ทรงล้างหม้อใส่น้ำยกตั้งบนเตา เมื่อภิกษุทั้งหลายเห็นพระพุทธเจ้าทรงกระทำเช่นนั้น จึงได้พากันไปช่วยเหลือ คือ ช่วยกันพยาบาลพระติสสเถระนั้น ทำความสะอาดผ้านุ่งผ้าห่ม พร้อมทั้งชำระร่างกายให้ (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 2/222.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 222)

เพราะหน้าที่ของผู้ปฏิบัติมีความสำคัญดังกล่าวนี้นี้ พระสงฆ์จึงควรปฏิบัติต่อกันอย่างจริงจัง เพราะเป็นการทำหน้าที่ตามพระพุทธานุญาตที่ว่า “ถ้าพวกเธอจะไม่พยาบาลกันเอง ใครเล่าจะพยาบาลพวกเธอ ถ้าพระอุปัชฌาย์อาจารย์ สัทธวัหาริก อันเตวสิกของผู้มีอยู่ ให้เธอพยาบาลกันจนกว่าจะหายหรือสิ้นชีพ ถ้าไม่มีผู้ร่วม ให้พระอุปัชฌาย์ อาจารย์ ถ้าภิกษุไข้เป็นผู้จรมมา ตัวคนเดียว ให้สงฆ์พยาบาล ถ้าไม่พยาบาลต้องอาบัติทุกกฏ” (วิ.ม. (ไทย) 5/365/239-240.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 239-240) พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่า หน้าที่ของผู้ปฏิบัติสำคัญ เพราะเป็นหน้าที่ที่พระพุทธเจ้าทรงมีพระประสงค์ให้พุทธบริษัทช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน ซึ่งเป็นหน้าที่ตามพระวินัยที่ทรงวางไว้เป็นหลัก ดังนั้น พุทธบริษัททั้งหมดจึงควรให้ความสำคัญต่อหน้าที่ของผู้ปฏิบัติ

ผู้ปฏิบัติในฐานะผู้เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม

หน้าที่ของผู้ปฏิบัติเป็นการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ แก่บุคคลที่ได้รับการทำหน้าที่ผู้ปฏิบัติให้ เช่น พระสงฆ์ถ้าหากมีผู้ทำหน้าที่ปฏิบัติให้ ย่อมสามารถบำเพ็ญสมณธรรมได้สะดวกและเผยแผ่ธรรมได้ดียิ่งขึ้น เพราะไม่กังวลถึงกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเนื่องจากมีผู้คอยช่วยเหลือ ประณินัตริย์ใช้ เช่น พระพุทธเจ้าเมื่อพระองค์ทรงได้พระอานนท์มารับหน้าที่ปฏิบัติ คือ ทำหน้าที่ของผู้ปฏิบัติ ในตำแหน่งพุทธอุปัชฌาย์ ทำหน้าที่ผู้ปฏิบัติพระพุทธเจ้าในกิจวัตรประจำวันถวายงานพระพุทธเจ้า เช่น การถวายน้ำเย็น น้ำร้อนไม้สีฟัน นวดพระหัตถ์และพระบาท นวดพระปฤษฎางค์ ปัดกวาดพระคันธกุฎีและบริเวณพระคันธกุฎี (อง. เอกก.อ. (ไทย) 1/249/454.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 454) หน้าที่ของผู้ปฏิบัติเป็นเหตุให้ได้รับความสะดวกสบาย ภายหลังท่านสามารถปฏิบัติธรรมและบรรลุธรรมได้ ดังตัวอย่าง อุบาสิกาทานหนึ่ง ชาวตำบลมาตคาม ใกล้ภูเขา ในแคว้นของพระเจ้าโกศลวันหนึ่งภิกษุประมาณ 60 รูป ได้ไปยังหมู่บ้านนั้น เมื่ออุบาสิกาทานนั้นได้เห็นภิกษุจึงสอบถามความต้องการของท่าน ทราบว่า ภิกษุเหล่านั้นหาที่จำพรรษาจึงอาราธนาให้จำพรรษาใกล้หมู่บ้านนั้น ภิกษุเหล่านั้นตั้งใจปฏิบัติธรรม แต่ยังไม่บรรลุธรรม อุบาสิกาทานจึงตรวจดูว่า ภิกษุเหล่านั้นไม่ได้รับความสบายด้วยอาหาร ซึ่งเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม เช่น เสนาสนะเป็นที่สบาย บุคคลเป็นที่สบาย และอาหารเป็นที่สบาย เมื่อภิกษุเหล่านั้นได้รับการอุปถัมภ์ด้วยวัตถุทั้งหลายมีข้าวยาสูบ เป็นต้น สบายใจขึ้น มีจิตแน่วแน่ ไม่นานก็ได้บรรลุธรรม (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 1/2/394-399.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 394-399)

ผู้ปฏิบัติกับการสร้างความมั่นคงแก่พระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาได้ถึงปัจจุบันนี้มีหลายปัจจัย หน้าที่ของผู้ปฏิบัติเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้พระพุทธศาสนามั่นคง โดยเฉพาะการอุปถัมภ์บำรุงด้วยปัจจัย 4 ที่อุบาสกอุบาสิกาได้กระทำไว้แก่พระสงฆ์ซึ่งเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาเจริญสืบต่อมาถึงปัจจุบันนี้ ในพุทธกาลได้ มีอุบาสกอุบาสิกาเข้ามาให้การสนับสนุนโดยการอุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4 หรืออุบาสกอุบาสิกาบางท่านชีวิตทั้งชีวิตได้เข้าไปช่วยพระพุทธศาสนา เช่น อนาถบิณฑิกเศรษฐี หรือนางวิสาขามหาอุบาสิกา การทำหน้าที่ผู้ปฏิบัติด้วยการเข้าไปบำรุงพระพุทธศาสนาดังกล่าวนี้นี้ ช่วยให้พระสงฆ์ทำการเผยแผ่พระธรรมคำสอนได้สะดวกขึ้น เป็นเหตุให้

พระพุทธศาสนานั้นคงสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ความสำคัญของหน้าที่ของผู้ปฏิบัติดังกล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาจะขาดหน้าที่ของผู้ปฏิบัติไม่ได้

ดังนั้น ความสำคัญของหน้าที่ของผู้ปฏิบัติ มีความเกี่ยวข้องและจำเป็นต่อพระสงฆ์เป็นอย่างมาก เพราะการเข้ามาบรรพชาอุปสมบทเป็นภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนานั้น นอกจากจะทำหน้าที่ดูแลกันและกันแล้ว ยังจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับการอุปถัมภ์ด้วยการเข้าไปทำหน้าที่ผู้ปฏิบัติจากชาวบ้าน เหตุที่มีการทำหน้าที่ผู้ปฏิบัตินี้เองทำให้เกิดความเคารพกระหวั่นกันของพระสงฆ์เอง และทำให้องค์กรของพระพุทธศาสนาเข้มแข็ง อย่างไรก็ตามข้อปฏิบัติที่เกี่ยวกับการทำหน้าที่ผู้ปฏิบัติต่าง ๆ ที่พระสงฆ์พึงปฏิบัติต่อกัน หรือข้อที่ฝ่ายคฤหัสถ์พึงเข้าไปทำหน้าที่ผู้ปฏิบัติพระสงฆ์ก็ตาม สะท้อนให้เห็นว่า คนเราควรอยู่อย่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รักใคร่ห่วงใยกันเหมือนเป็นญาติพี่น้อง เป็นคนในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งจะสอดคล้องแนวคิดในพระพุทธศาสนาที่ว่า คนเราล้วนเคยเป็นพ่อแม่พี่น้องกันมาจึงควรปฏิบัติต่อกันอย่างญาติพี่น้อง และประการสำคัญหน้าที่ของผู้ปฏิบัติเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา เนื่องด้วยพระสงฆ์ซึ่งทำหน้าที่ประกาศพระศาสนาต้องมีความพร้อมในเรื่องปัจจัยสี่ คือ สวดกสบายในเรื่อง อาหารเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เป็นต้น ดังนั้น หากขาดหน้าที่ของผู้ปฏิบัติแล้วพระพุทธศาสนาก็ดำเนินไปอย่างลำบากยิ่ง

คุณค่าของการปฏิบัติในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ผู้ปฏิบัติในพระพุทธศาสนามีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาของพระพุทธศาสนาไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ดังนั้น เพื่อให้เห็นแนวการปฏิบัติกับความสำคัญต่อการพัฒนาของพระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ในครั้งพุทธกาลมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมากในปัจจุบันสังคมพระสงฆ์แตกต่างจากสังคมสงฆ์ในอดีต เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาของพระพุทธศาสนาในบทความนี้จึงได้นำเสนอการปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ ดังนี้

การปฏิบัติกับการดำเนินชีวิตประจำวันของพระสงฆ์

การนำหน้าที่ผู้ปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ กล่าวคือการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์จะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับพระรูปอื่นในฐานะต่าง ๆ เช่น พระอุปัชฌาย์ ผู้รับรองให้เข้ารับการอุปสมบทในท่ามกลางสงฆ์ เป็นทั้งผู้นำเข้าหมู่ และเป็นผู้ปกครองคอยดูแลรับผิดชอบ ทำหน้าที่ฝึกสอน อบรมให้การศึกษา ย่อมเป็นการช่วยให้เห็นแนวทางการกระทำหน้าที่อย่างถูกต้องสมบูรณ์อีกด้วย ในสมัยปัจจุบันโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ การปกครองดังกล่าวนี้ทำให้เห็นว่าพระสงฆ์เป็นสถาบันที่มีความเกี่ยวข้องกันในระดับต่าง ๆ ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามบริบทของสังคมในสมัยนั้น ๆ ดังนั้น การนำหลักการทำหน้าที่ผู้ปฏิบัติมาใช้ ในงานหน้าที่รับใช้พระผู้ใหญ่จึงเป็นเรื่องจำเป็น เพราะการจะสนองงานให้ได้สำเร็จจะต้องมีหลักที่สามารถปฏิบัติตามอย่างได้ผล ซึ่งหลักการทำหน้าที่ผู้ปฏิบัติที่พระวินัยกำหนดก็ประสบผลสำเร็จได้ เช่น งานด้านเลขานุการ ซึ่งมีหน้าที่รับใช้พระเถระที่ทำหน้าที่ด้านการ

ปกครอง จะต้องมีความสัมพันธ์ ที่เหมาะสม เช่น มีความชำนาญในงานเลขาคำนวณ มีทักษะในการทำงาน และสามารถปรับตัวและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี การที่จะมีความสัมพันธ์ดังที่กล่าวมาแล้วนั้นได้ ที่สำคัญจะต้องทำงานด้วยความรักยิ่งมีความเลื่อมใสยิ่ง มีความละเอียดยิ่ง มีความเคารพอย่างยิ่ง และ มีความหวังดีอย่างยิ่ง ในผู้ใหญ่ที่เราเข้าไปสนองงานนั้น กล่าวคือ เมื่อทำงานโดยมีพื้นฐานแห่งความรัก ความเลื่อมใส ความละเอียด ซื่อสัตย์ ความเคารพอย่างยิ่ง และหวังดีอย่างยิ่ง ไม่ว่าทำงานอะไรให้ใครผู้วิจยมีความเชื่อว่า จะประสบผลสำเร็จได้ด้วยดี

การอุปฐากกับการส่งเสริมความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การทำหน้าที่ผู้อุปฐากเพื่อมุ่งประโยชน์แก่ปัจเจกบุคคลโดยตรง ไม่ได้มีผลสำเร็จเฉพาะแก่ผู้ทำหน้าที่ผู้อุปฐากหรือผู้ได้รับการทำหน้าที่อุปฐากเพียงคนเดียว สังคมส่วนอื่นย่อมได้รับประโยชน์ในการนี้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันสงฆ์ได้รับความสะดวกสบาย เช่น พระมหากษัตริย์ทุก ๆ พระองค์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก ทรงถวายการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา และ ทายกถวายที่อยู่เพื่อสร้างเป็นวัดไว้ในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์นั้นเป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนี้ โดยเฉพาะ เมื่อพระสงฆ์ได้รับการอุปถัมภ์ ผลที่ได้ก็คือท่านจะมีความสะดวกในการปฏิบัติศาสนกิจ และมีพลังใจที่จะทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาตลอดทั้งสังคม ให้สมกับเป็นศาสนทายาทสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา และเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณของสังคมนอกจากการทำหน้าที่ผู้อุปฐากจะอำนวยประโยชน์แก่พระสงฆ์เองแล้ว ประโยชน์ยังจะตกเป็นของพระพุทธศาสนาโดยรวมด้วย เพราะเมื่อพระสงฆ์ได้รับการอุปถัมภ์เท่ากับพระพุทธศาสนาได้รับความอุปถัมภ์ด้วย คือพระสงฆ์เป็นศาสนบุคคล ทั้งศาสนธรรมอันเป็นเนื้อแท้ของศาสนา ทั้งสิ่งเนื่องด้วยศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนพิธี และศาสนวัตถุได้รับประโยชน์ด้วยองค์ประกอบของศาสนพุทธ ทั้งหมดมีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างไม่แยกขาดจากกัน หากส่วนใดส่วนหนึ่งได้รับประโยชน์ ส่วนอื่นๆ ก็มีส่วนได้รับประโยชน์ด้วย กล่าวคือ เมื่อพระสงฆ์ได้รับการถวายอุปถัมภ์ องค์ประกอบของศาสนาอื่นๆ ก็ย่อมมีส่วนได้รับการอุปถัมภ์ด้วย เพราะพระสงฆ์จะทำหน้าที่สืบต่อพระพุทธศาสนา ประกอบศาสนพิธี และดูแลศาสนสถานและศาสนวัตถุให้มีความมั่นคงในระยะยาว เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว ประโยชน์ก็จะทำให้พระพุทธศาสนา มั่นคงนั่นเอง

การอุปฐากกับความเกื้อกูลกันและกันในสังคม

การทำหน้าที่ผู้อุปฐากมีส่วนยึดโยงสังคมพระสงฆ์ และสังคมชาวบ้าน ให้มีความเกื้อกูลกันและกัน เริ่มตั้งแต่สังคมของพระสงฆ์ในคัมภีร์พระไตรปิฎกได้แสดงความเกื้อกูลต่อกันในสังคมพระสงฆ์ไว้มากมาย แนวทางปฏิบัติเหล่านี้จำนวนมากอยู่ในรูปของ “วัตร” ซึ่งหมายถึงกิจที่พึงกระทำ หน้าที่ ธรรมเนียม ความประพฤติข้อปฏิบัติซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ประเภทคือ กิจวัตรที่กล่าวถึงหน้าที่ที่พึงกระทำ จริยวัตรที่กล่าวถึง มารยาทที่ควรประพฤติ และวิธีวัตรที่กล่าวถึงแบบอย่างที่ดีที่พึงกระทำวัตรปฏิบัติ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต),

2539 : 224-225) ที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่า สถาบันพระสงฆ์จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกัน จะต้องตระหนักว่าควรปฏิบัติต่อกันให้เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน และให้คำนึงถึงประโยชน์ของสังคมสงฆ์ส่วนรวมทั้งหมดด้วย วัตรปฏิบัติในพระพุทธศาสนาไม่มีลักษณะที่เป็นการเรียกร้องเอาจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอย่างเดียว แต่มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ที่ได้รับประโยชน์ร่วมกัน

การอุปัฏฐากกับสร้างความเป็นปึกแผ่นของสังคม

กล่าวได้ว่าการทำหน้าที่ผู้อุปัฏฐากเป็นกิจที่ส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกให้บุคคลมีความกตัญญูทวาทะ มีความรักเมตตาต่อกัน เช่น สัทธินิหาริกมีความรักเคารพอุปัชฌาย์ของตนอันเตวาสิก มีความเคารพอาจารย์หรือถ้าเป็นคฤหัสถ์ก็มีความรักเคารพพ่อแม่ ญาติ ตลอดจนบุคคลผู้เป็นที่เคารพรักของตน นอกจากนี้แล้วยังถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งซึ่งช่วยหล่อหลอมกลมเกลียวให้คนรู้จักคุณค่าของกันและกัน รวมทั้งสร้างสรรค์จริยธรรมให้มีความรักและความเคารพนับถือกันตามฐานะอันสมควรของแต่ละบุคคล ภาพลักษณ์ที่พอมองเห็นได้จากการทำหน้าที่ผู้อุปัฏฐากนี้ ก็คือความเอาใจใส่ซึ่งกันและกันของสังคมทั้งฝ่ายบรรพชิตและสังคมของคฤหัสถ์ โดยเมื่อมีการอุปัฏฐากไม่ว่าฝ่ายพระสงฆ์หรือฝ่ายคฤหัสถ์ ภาพที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดก็คือสมาชิกในวัดทั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ อาจารย์ สัทธินิหาริก อันเตวาสิกที่อยู่ในการปกครอง หรือสมาชิกภายในครอบครัวของฝ่ายคฤหัสถ์ เป็นผู้มีความปองดองรักใคร่เคารพซึ่งกันและกัน เกิดความสามัคคีในสังคมนั้น ๆ นับว่าการทำหน้าที่ผู้อุปัฏฐากเป็นกิจแสดงออกถึงความดี เป็นกิจที่แสดงออกถึงความสามัคคีและการแสดงน้ำใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมอย่างแท้จริง

การทำหน้าที่ผู้อุปัฏฐากในพระพุทธศาสนา มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาของพระพุทธศาสนา เพราะทำให้พระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาสะดวกต่อการดำเนินชีวิต และเอื้อต่อการบำเพ็ญสมณธรรม ที่สำคัญเป็นเหตุให้การทำงานหรือการทํากิจหน้าที่สำเร็จได้ด้วยความสะดวก มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล ตามต้องการได้ ดังนั้นหากผู้อุปัฏฐากที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในสังคมปัจจุบันก็จะช่วยให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองและสังคมมีความอบอุ่นเป็นสังคมที่น่าอยู่ เพราะหลักการทำหน้าที่ผู้อุปัฏฐากหรือข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่พระสงฆ์ปฏิบัติต่อกัน หรือฝ่ายคฤหัสถ์ได้เข้ามาทำหน้าที่ผู้อุปัฏฐากพระสงฆ์ก็ตาม หรือ การปรนนิบัติกันและกันตามฐานะของฝ่ายคฤหัสถ์ก็ตามสะท้อนให้เห็นว่าคนเราควรอยู่อย่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันรักใคร่ห่วงใยกัน เหมือนเป็นญาติพี่น้องเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน และที่สำคัญจะทำให้พระอุปัชฌาย์อาจารย์จะได้อบรมสั่งสอนศิษย์ให้ประพฤติดี และในขณะเดียวกันฝ่ายอุบาสกอุบาสิกาก็จะได้แนวทางในการเข้าไปทำหน้าที่ผู้อุปัฏฐากพระสงฆ์อย่างถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

ในสังคมปัจจุบัน มีคนจำนวนไม่น้อยเข้าใจผิดว่า การทำหน้าที่ผู้อุปัฏฐากเป็นกิจที่ทำกันในวงแคบ คือระหว่างพระอุปัชฌาย์กับสัทธินิหาริก อาจารย์กับอันเตวาสิกหรือพ่อแม่กับลูกเท่านั้น ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับสังคมในทางอื่นอันวยประโยชน์ให้แก่สังคมเลย ความจริงแล้ว นอกจากการทำหน้าที่ผู้อุปัฏฐากจะสามารถประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าวมาแล้ว ยังสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ในระดับกว้างขึ้น

ในฝ่ายสถาบันพระสงฆ์ซึ่งเริ่มตั้งแต่อยู่อาวาสเดียวกันขยายออกไป ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ และองค์กรสงฆ์ทั้งหมดตามโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ คือพระสงฆ์ทั้งหมดที่มีอยู่ ส่วนฝ่ายคฤหัสถ์ไล่เรียงไปตั้งแต่สังคมหน่วยย่อยที่สุดตามระบบโครงสร้างทางสังคมคือครอบครัว จนถึงเครือญาติชุมชน หมู่บ้าน หรือสังคมส่วนอื่น ๆ ที่มีขนาดใหญ่กว่านั้น แน่นนอนว่าเมื่อการทำหน้าที่ของผู้ปฏิบัติถูกมุ่งหมายไปที่สังคม ก็เท่ากับว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้นจักขยายออกไปอย่างกว้างขวางด้วย และไม่เพียงประโยชน์โดยตรงเท่านั้นที่สังคมจะพึงได้รับ แต่รวมไปถึงประโยชน์โดยอ้อมที่เป็นผลเนื่องมาจากประโยชน์โดยตรงดังกล่าว เช่น เมื่อลูกหลานเอาใจใส่ต่อบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ก็จะทำให้มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกัน สังคมก็น่าอยู่ เป็นสังคมเอื้ออาทร

การปฏิบัติดังกล่าวนี้ เป็นหลักของการเอาใจใส่ต่อกันและกันตามฐานะเป็นหลักการและวิธีการหนึ่งของการทำหน้าที่การอุปฐากในพระพุทธศาสนา หมายถึง การดูแลเอาใจใส่ต่อกันและกัน เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าได้วางไว้ให้สังคมปฏิบัติชัดเจนอยู่แล้ว ในที่นี้จึงไม่กล่าวในเชิงประยุกต์ เพียงแต่นำหลักดังกล่าวมาให้เห็นว่า เป็นหลักของการทำหน้าที่ของแต่ละบุคคลซึ่งสามารถนำไปใช้ได้เลย และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อความเป็นปึกแผ่นแก่การพัฒนาของพระพุทธศาสนา รวมถึงสถาบันครอบครัวและสังคมได้ กล่าวได้ว่าการอุปฐาก เป็นกิจที่ส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกให้บุคคลมีความกตัญญูกตเวที มีความรักระหว่างกันของพ่อแม่ตลอดคนที่เป็นที่รัก เป็นที่เคารพของตนและสังคมนอกจากนั้น การทำหน้าที่ผู้อุปฐากยังเป็นส่วนหนึ่งที่หล่อหลอมกลมเกลียวจิตใจให้คนรู้จักคุณค่าของกันและกัน รวมทั้งช่วยสร้างสรรค์จริยธรรมของชุมชนคนในสังคมให้นับถือกันตามฐานะอันสมควรแต่ละบุคคล ภาพที่มองเห็นชัดเจนได้จากการทำหน้าที่การอุปฐากนี้คือการแสดงออกซึ่งความกตัญญูของผู้เป็นบุตรหรือผู้น้อยได้กระทำตอบต่อท่านผู้มีพระคุณ นอกจากนี้แล้ว การทำหน้าที่ผู้อุปฐากยังมีส่วนสร้างบรรยากาศแห่งความรักความเห็นอกเห็นใจกันความเข้าใจอันดีระหว่างกัน และเป็นการสร้างวัฒนธรรมความเข้าใจกันตามฐานะของตนได้เป็นอย่างดี

สรุป

การอุปฐากในพระพุทธศาสนา เป็นการปฏิบัติต่อกันระหว่างบรรพชิตด้วยกันให้ปฏิบัติตามแนวทางของ“วัตร” อันเป็นกิจที่ควรกระทำ หน้าที่ ธรรมเนียม มี 3 ประเภทด้วยกัน คือ กิจวัตรที่กล่าวถึงหน้าที่ที่พึงกระทำ จริยวัตรที่กล่าวถึงมารยาทที่ควรประพฤติ และวิธีวัตรที่กล่าวถึงแบบอย่างที่ดีที่พึงกระทำโดยได้กำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติต่อกัน ก็พึงแสดงบทบาทให้เหมาะสมกับสถานภาพนั้นที่สำคัญก็คือข้อปฏิบัติทั้งหมดนั้นเป็นส่วนที่ต้องเกี่ยวข้องกัน ตระหนักว่าควรปฏิบัติต่อกันให้เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ที่สำคัญวัตรหรือข้อปฏิบัติต่อกันในพระพุทธศาสนาไม่มีลักษณะเป็นการเรียกร้องเอาจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอย่างเดียว แต่เป็นไปในลักษณะที่มีความปรารถนาดีต่อกัน และตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเมตตากรุณาต่อกัน

การอุปฐากกับความสำคัญต่อการพัฒนาทางพระพุทธศาสนา เป็นการปฏิบัติต่อกันระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์การปฏิบัติต่อกันระหว่างบรรพชิตกับคฤหัสถ์ มีหลักปฏิบัติต่อกันและกันพบว่าต่างฝ่ายต้องปฏิบัติเกื้อกูลแก่กันและกัน กล่าว คือ พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณสอนคฤหัสถ์ให้เว้นจากการทำ

ความชั่ว ให้ทำความดี ช่วยเหลือเกื้อกูลในกิจการต่าง ๆ ด้วยความปรารถนาดี ให้ได้ศึกษาเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ หรืออธิบายสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น บอกแนวทางการดำเนินชีวิตที่ให้ประสพความสุขความเจริญ ส่วนคฤหัสถ์ก็พึงปฏิบัติต่อบรรพชิต ด้วยการเข้าไปทำหน้าที่อุปัชฌาย์ด้วยปัจจัย 4 ตลอดทั้งการเข้าช่วยเหลือในด้านต่างๆ ที่ตนเองสามารถเข้าไปช่วยจัดการแก้ปัญหาให้ได้ ทำให้สังคมทั้งหมดนับตั้งฝ่ายพระสงฆ์เองก็จะเป็นส่วนช่วยกันในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รวมทั้งพระพุทธศาสนาก็ได้ประโยชน์ และยึดโยงสังคมชาวบ้านกับสังคมสงฆ์ให้แสดงความเกื้อกูลต่อกันโดยที่ชาวบ้านเข้าไปเกื้อหนุนชีวิตพรหมจรรย์ของพระสงฆ์ และพระสงฆ์ก็ตอบแทนอุปการะด้วยธรรมทาน คือแนะนำสั่งสอน อบรมกล่อมเกลาคจิตใจของชาวบ้านให้มีวิถีชีวิตที่ดำเนินไปอย่างถูกต้องดีงามตามครรลองของศีลธรรม ช่วยชี้บอกทางสวรรค์ หรือบอกวิถีการดำเนินชีวิตให้มีความสุขและความเจริญก้าวหน้าตามหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เปรม หิมจันทร์. (2521). *บทบาทของสตรีในวรรณคดีบาลี*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. ภาควิชาภาษาตะวันออก: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.